

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Αναμνήσεις
από τα χρόνια
της Μεγάλης Πίκρας

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΡΗ - ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ
ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ 1950

ΒΟΥΝΙΜΑ 5

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 49.786

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 9-8-2005

ΑΡΙΘΜ. 889.3

κωδ. Εξ: 3300

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Αναμνήσεις από τα χρόνια
της Μεγάλης Πίκρας

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΡΗ - ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ
- ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ 1950 -

ΒΟΥΝΙΜΑ 5
2005

© Γιάννης Λυμπερόπουλος
Αγίου Δημητρίου 44
154 52 - Ψυχικό, Τηλ. 210 6711302
e-mail: glib@mie.uth.gr

Διάθεση: Βιβλιοπωλείο ΦΟΙΒΗ
Μαυροκορδάτου 9 - Αθήνα 10678
Τηλ. 210.3304012 - Feve@acci.gr.

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ
Γαριβάλδη 10 Ιωάννινα
Τηλ. 2651077358

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΜΑΚΡΟΝΗΣΙ (1947-49)

Ι. Ο κόσμος από την ανάποδη

Στο Μακρονήσι, είμαστε σχεδόν απ' τους πρώτους στρατιώτες και δεν είχαμε ιδέα περί τίνος πρόκειται. Το θεωρούσαμε κάτι προσωρινό, ένα πέρασμα. Κι από κει θα φεύγαμε... Για πού; Κανένας μας δεν ήξερε.

Φτάσαμε, μόλις νύχτωνε, με μια μεγάλη βενζινάκατο. Ίσαμε εκατό-εκατόν είκοσι άντρες.

Μπροστά μας ένα μαύρο φόντο, με κάτι φώτα σαν κωλοφωτιές και μεις κουρέλια απ' το ολοήμερο ταξίδι, το κύμα της θάλασσας, τη βρώμα του καϊκιού και την ξινίλα των συναδέλφων.

Κι άρχισαν οι φωνές, το σιχτίρισμα, το βρίσιμο, το σπρώξιμο, το πέταμα των πραγμάτων μας, μόλις αράξαμε. Σ' ένα λεπτό θα'πρεπε να βγούμε απ' το σκάφος, που ταλαντεύονταν όχι μόνο από 'να τρομερό κύμα, που ξέσπαγε πάνω του, αλλά κι απ' όλους εμάς που κινούμαστε σα νευρόσπαστα προσπαθώντας να ισορροπήσουμε αδέξια κι ήταν αδύνατο να δεθεί σ' ένα υποτυπώδη κάβο. Κι απομακρύνονταν. Και κάποιοι ναύτες προσπαθούσαν να το ξαναφέρουν. Και να φωνάζουν όλοι μαζί. Και μεις να πέφτουμε στο κενό, άλλος στη θάλασσα, άλλος στα βράχια, άλλος πάνω στον προηγούμενο... Και να'ναι κάποιοι γίγαντες παντού, θεόρατοι μέσ' στη νύχτα, να ρίχνονται πάνω μας προτού ορθοποδήσουμε, προτού μαζέψουμε το ξεχυμένο πέρα-δώθε στρατιωτικό βιος μας, σαν αφιονισμένοι δερβίσηδες, με μανία, με λύσσα, δαιμόνια πραγματικά της κόλασης και να μας χτυπούν αλύπητα, με καλάμια, με γκλομπς, με πέτρες, με γροθιές, με κλωτσιές, να μας φτύνουν, να μας βρίζουν, να μας σπρώχνουν, να μας κυλούνε καταγής και μ' έναν απερίγραφο σαδισμό να μας διαλύουνε τα πράγματα κλωτσώντας τα μέσ' στη νύχτα. Και να γελάνε... να γελάνε σαν κτήνη...

αποκαλώντας μας Βούλγαρους, Κουκουδία. Πούστηδες... Να μην ξέρουμε τι μας γίνεται... Και πόσο ακόμα μας μέλλει να ζήσουμε, δευτερόλεπτα, ώρες, μέρες... κι αν ζήσουμε, μέσα σε τέτοια κόλαση... Ανάμεσα σ' αυτές τις ύαινες που μούγκριζαν, πεινασμένες. Ν' ακούμε κάποιες διαταγές και να μην καταλαβαίνουμε τι μας λένε, σε ποιόν τα λένε, γιατί τα λένε... κι έπειτα να μας σπρώχνουνε προς έναν κλοιό, να μας μαντρώνουν, σαν πατημένα μερμήγκια, όλοι εμείς, έτοιμοι να ξεράσουμε οι περισσότεροι, για ν' αντικρίσουμε τον "Επικεφαλής", χυδαίο, με μιαν αλυσίδα παίζοντας στο χέρι, χαμογελαστό για το "αστείο" που μας έπαιξε, την "πλάκα" που είχε το πράμα και διασκέδασαν τα "παιδιά", που ωστόσο γι' αυτόν τον ίδιο, καθώς δήλωσε, αυτή η "ανώμαλη προσγείωση" ήταν απλώς μια "πρόγευση μικρή" αυτού που μας περιμένει στο Στρατόπεδο "Αν μέναμε Βούλγαροι στην ψυχή κι αν δεν γινόμαστε Έλληνες... κι αν δεν υπογράψαμε αμέσως τώρα δήλωση μετάνοιας, που οπωσδήποτε σε λίγο καιρό θα υπογράψουμε, γιατί κανένας μέχρι σήμερα δεν έφυγε απ' αυτή την Κιβωτό, χωρίς να υπογράψει"...

Δεν ξέρω τι σκέφτονταν οι άλλοι... αλλά εγώ σιχάθηκα τον εαυτό μου, κείνη τη στιγμή, που'μαι άνθρωπος. Όμοιος μ' αυτά τα κτήνη, μ' αυτόν τον απερίγραπτο Διοικητή, το σκουλήκι αυτό που γέννησε ο τόπος μου. Αυτή την απειλή, που'ρχεται καταπάνω μας. Αυτό το ζώο που θα μας πνίξει όλους. Εμάς εκεί πέρα... που μας είχανε σβερκώσει και τσαλαπατήσει κάτω. Όλους εκείνους που 'ταν όρθιοι δίπλα μας και μας απειλούσαν να μας γδάρουν ζωντανούς, παριστάνοντας το δήμιο, από συνήθεια. Αυτούς απέναντι στη στεριά, που κυκλοφορούσανε αμέριμνοι κι ανύποπτοι με τ' αυτοκίνητά τους, στο δρόμο Σούνιο-Λαύριο και νόμιζαν ότι ο "Κέρβερός τους αυτός εδώ" είναι μόνο για μας...

Κι αποφάσισα: "Μ' αυτούς εδώ ποτέ... Ποτέ μου δε συμπαράτασσομαι με δήμιους, με κτήνη... Δεν ξέρω τι διαφορές μπορεί να'χω με το Κουκουέ κι αν συμφωνώ με την πολιτική του... Μ' αυτούς, όμως, εδώ... Ποτέ".

Ωστόσο δίπλα μου και μέσ' στο σκοτάδι, παρατηρούσα κάποιους ν' αναδεύουνε. Άλλους να ρωτούν τους όρθιους φρουρούς. Μια αγωνία, ένας εκνευρισμός σαν αλάφιασμα, που σε χρόνο μηδέν μετατράπηκε σ' ομαδική παράκρουση... και πανικό... Δίπλα στον Επικεφαλής σχηματίζονταν μια ουρά, που 'θελε σώνει και καλά απόψε να υπογράψει δήλωση... Σχεδόν εκλιπαρούσε. Κι ανάμεσα σ' όλους

αυτούς κι ο Στρατής, που φάνταζε με την πληθωρικότητά του και τις φωνάρες του...

Η καρδιά μου σφίγγονταν. Ένιωθα να πέφτω στο κενό. Να νιώθω μέσα μου κάτι ν' αδειάζει. Να μένω ξεκρέμαστος. Έρημος. Απροστάτευτος μέσα στους λύκους... Κι άρχισα να κρυώνω... Να ζαλίζομαι... Να μην μπορώ να διακρίνω δίπλα μου, ποιοι μείναμε στο ματρί... να μην πολυακούω τον Επικεφαλής, που αφήνοντας το κοπάδι της ουράς, προχώρησε προς εμάς τους άλλους... ρωτώντας ένα-ένα "Εσύ... είσαι Βούλγαρος ή Έλληνας; ...Θα υπογράψεις δήλωση; Ναι ή όχι". Και μόλις και μετά βίας ν' αφουγκράζομαι, μέσ' στη θολούρα μου, τα "όχι, όχι", που λέγανε οι περισσότεροι, που κι εγώ το επανάλαβα μηχανικά, όταν ήρθε η σειρά μου και τα οποία συνοδεύονταν κάθε φορά από την υπόδειξη και πρόσκληση του Επικεφαλής προς τους παραστεκόμενους δήμιους: "Παιδιά, να τον έχετε υπόψη σας...

Είναι Βούλγαρος αυτός".

Με την άγρια αυτή προτροπή, ήρθε στο μυαλό μου αυτό που μου ψιθύρισαν μέσα στο καΐκι της μεταφοράς μας, από το δεύτερο τάγμα εδώ, κι άρχισα να τρέμω, και να ιδρώνω.

Πριν ενάμισυ μήνα, στις δεκαενιά του Ιούνη τους δέκα εφτά της Αίγινας, μέσα στους οποίους ήταν κι ο Αυγέρης, ο Μονέδας κι ο Μπουρδής, όλοι τους καταδικασμένοι από το 1945, παιδιά της Αντίστασης και του Δεκέμβρη, δεν τους εκτέλεσαν κανονικά, αλλά τους δολοφόνησαν αυθαίρετα, με το άστε ντούε, χωρίς δισταγμό, δόλια και πρόστυχα, καταπατώντας κάθε Νόμο σύγχρονης Πολιτείας με μια τερατώδη αδιαφορία για τα προσχήματα.

Μαζί μ' άλλους έξι ισοβίτες τους πήρανε οι Εσατζήδες, από το "Ορφανοτροφείο του Καποδίστρια" που ήταν τώρα φυλακές, στην Αίγινα, για να τους μεταφέρουν στην Αθήνα. Κι έβαλαν το καΐκι να φέρνει άσκοπες βόλτες γύρω από το νησί. Κάποια στιγμή κι όταν φτάσανε στον ερημικό και γιομάτο βράχια Τούρλο, βορειοανατολικά της Αίγινας, κατέβασαν αυθαίρετα, τους δέκα εφτά, αλυσσοδεμένους με το ζόρι. Χωρίς νάχουν εντολή από πουθενά. Κατά τρόπο που θύμιζε τη Ληστεία στο Δήλεση. Και παρά την έντονη άρνηση του αντισυνταγματάρχη της Χωροφυλακής Μλόρη, και κει ανάμεσα στα βράχια και στις ερημιές, έρριχναν οι αφηνιασμένοι Εσατζήδες με μυδραλιοβόλα και αυτόματα. Βγάζοντας όλους τους πρωτογονισμούς τους λες και σκότωναν αλυσσοδεμένα αγρίμια. Δεν έμεινε κανένας ζωντανός, ούτε καν τραυματισμένος.

Το κοπάδι της "ουράς" το πήραν πρώτο... και μας, που μείναμε

στη μάντρα, καμιά τριανταριά, μας σήκωσαν βρίζοντας και σπρώχνοντας, να τους ακολουθήσουμε... Λίγο πιο κει ήταν το Στρατόπεδο... Μέσ' στο σκοτάδι βλέπαμε σκηνές στημένες και κάποιους στρατιώτες όρθιους μπροστά, σκιές σχεδόν που δεν κουνιόνταν και δε μίλαγαν. Φτάνοντας στο κέντρο του πλατώματος, τράβηξαν την "ουρά" προς τ' αριστερά, υποχρεώνοντάς την ν' ανεβεί ένα λόφο και μας, μας πήγαν κατευθείαν μπροστά, στην άκρη του Στρατόπεδου, για να βολευτούμε πάνω σε κάτι αφάνες...

Κάποιος που μας συνόδεψε ίσαμε κει, μας είπε, πως είναι υποδεκανέας, αλλά στο λόχο μας θα κάνει τον επιλοχία.

- Αύριο, είπε, θα μας φέρουνε σκηνές και θα τις στήσετε. Δέκα σκαπανείς σ' ένα τσαντήρι... Τρεις από σας εδώ κι επτά απ' αυτούς που'ναι τώρα στο Γραφείο Εθνικής και Ηθικής Αγωγής, στο καθένα.

Πέσαμε σαν ξεροί, ο καθένας μας όπου βρήκε. Οι περισσότεροι βογγούσαν απ' τους πόνους του ξυλοδαρμού. Κάποιος παραπονιότανε για σπάσιμο του χεριού του, και ζήτηγε Υπηρεσία Περιθάλψης.

Ο υποδεκανέας τον έκοψε...

- Μην το ψάχνεις φίλε μου... Δεν έχει τέτοια εδώ...

Οι άλλοι, της ουράς, καθώς μου 'πε ο Στρατής την άλλη μέρα, πήγανε στο γραφείο Εθνικής και ηθικής αγωγής που'τανε μια τεράστια σκηνή, πάνω στο λόφο των Αξιωματικών. Κάτσανε απ' όξω κι ένας-ένας έμπαιναν μέσα.

Από κει μέσα, δεν ακούγονταν μιλιά... πότε-πότε έπεφτε κανένα χαστούκι, αλλά κι αυτό πέρναγε στο ντούκο... Από δίπλα όμως, γίνονταν περίεργα πράματα.

Σε μια μικρότερη σκηνή, δέκα μέτρα πιο κει, που δεν επιτρεπόταν να ζυγώσεις, κάποιος ούρλιαζε... Ακούγονταν χτυπήματα. Πότε αργά. Πότε γρήγορα. Πότε σα να 'σπαγαν ξύλα. Πότε σα να σέρνονταν έπιπλα... Και πάλι ουρλιαχτά... Φωνές: "Δεν υπογράφω" και μπαμ-μπουμ... "Πούστη. Βούλγαρε!"

Και πιο πέρα, κάτω στα βράχια, κοντά στη θάλασσα, ξεκαθαρίζονταν πιο χοντροί λογαριασμοί. Ακούγονταν υπόκωφα χτυπήματα. Και πότε-πότε όπως το 'φερνε η βουή της θάλασσας, κάτι σπαραχτικά βογγητά που δάγκωναν σαν μυκηθμοί σφαγμένων ζώων...

Δυο τρεις άγνωστοι μέσ' στο σκοτάδι, ανακατεύονταν ανάμεσά τους και διάδιδαν πως αυτοί δήθεν, παρά την απαγόρευση πήγαν μέχρι τη μικρή σκηνή... και κει γίνονταν το σώσε... "Έβγαιναν νύχια. Αυτιά που έτρεχαν αίμα. Κάποιος ανάποδα κρεμασμένος με ποδά-

ρια τούμπανο, να του σπρίβουνε τ' αχαμνά".

Όπως μάθαμε αργότερα, η μικρότερη σκηνή, εκεί δίπλα, ήταν φιάσκο. Κι αυτός που ούρλιαζε, μέσα, ήταν ένας πατριώτης του Στρατή. Χτύπαγε κάτι ξύλα και κάτι μαξιλάρια. Ένας παλιάνθρωπος, που στην αρχή της κατοχής χαρτόπαιζε με τους Ιταλούς. Αργότερα έγινε εαμίτης, αλλάζοντας χωριό. Μετά Υπολοχαγός της Πολιτοφυλακής με μια στολή του παλιού καιρού γιομάτη σιρίτια και φρουφρού. Στο τέλος αποδείχτηκε μεταβαρκιζιανός δολοφόνος. Ένας τύπος, που κατόρθωνε κάθε φορά να ξεφεύγει και να βγαίνει σαν η τρίχα απ' το ζυμάρι... Αλώβητος. Έπαιζε τώρα, αυτή τη μάπα, για να σκορπάει πανικό στους έξω...

Στο άλλο, πιο πέρα, κάτω στους βράχους, ήταν το αυθεντικό εργαστήριο... η καταχθόνια μηχανή του διαστραμμένου Επικεφαλής. Σε δυο σκηνές, απομονωμένες, που προορίζονταν για τους "αμετανόητους" και τους "μεγάλους". Έπεφτε ουράνιο ξύλο. Οι πρωτόγονοι δράκοι έσπαζαν πόδια, χέρια, κεφάλια. Άφηναν ανάπηρους. Ισοπέδωναν συνειδήσεις... Κατασκεύαζαν τρελούς...

Πάνω στις αφάνες εμείς προσπαθούσαμε να καλμάrouμε. Ακούγαμε τα ουρλιαχτά και τους βόγγους, αλλά δεν καταλαβαίναμε τι γίνεται... Όσο ξαστέρωνε το μυαλό μας, τόσο πιο πολύ συνειδητοποιούσαμε την τρομερή εμπλοκή μας. Γιατί σε μας; Τι είμαστε μεις; Σε τι φταιξαμε; Ποιανού τις αμαρτίες πληρώνουμε; Εμείς τους Ιταλούς και τους Γερμανούς εχθρούς μας πολεμήσαμε... Γιατί πέφτει πάνω μας όλη η αθλιότητα του ανθρώπου. Το βάθος της κακίας του, της πώρωσής του και της εγκληματικότητας. Νιώθουμε βουτηγμένοι και συνθλιμμένοι σ' ένα κενό τόπου και χρόνου, φιλότιμου κι αξιοπρέπειας... Πέρ' από μας απλώνονταν ο γκρεμός. Σκύβαμε μέσα στο γκρεμό, ν' αφουγκραστούμε την άγρια νύχτα του παραλογισμού... Η νύχτα μπορεί να'ναι παντού αλλά δεν ακούγεται. Προκαλεί δέος με την παρουσία της. Κάθεται κι ακούει μέσα στα φαράγγια της, στους λάκκους της, στους γκρεμούς της.

Η νύχτα έχει ένα δικό της τρόπο ν' αφουγκράζεται αυτούς που βασανίζονται, να ρουφάει τους γογγυσμούς και τα ουρλιαχτά τους... Γίνεται ένα στυπόχαρτο που τα κρατάει όλα στους λάκκους της, τα φαράγγια της και στους γκρεμούς της...

Δεν πίστευα τότε, πως κάθε τόπος έχει τη δική του Νύχτα ... κι οι Νύχτες είναι αναρίθμητες... Κι η κάθε μια ακούει μ' ένα δικό της τρόπο... Η νύχτα είναι φυλακή, ακούς να ψιθυρίζουνε κοντά σου, να σου στέλνουνε μηνύματα, αλλά δε βλέπεις... Δε βλέπεις

την κλωστή που γίνεται σπάγγος κι ο σπάγγος τριχιά που χοντραίνει και γίνεται παλαμάρι... Ένα παλαμάρι που κόβεται σε πολλά-πολλά κομμάτια και το καθένα απ' αυτά στυλώνει, γίνεται μαγκούρα αλύγιστη, έτοιμη να πέσει πάνω σου μέσα στη νύχτα, προτού ακόμα αντιληφτείς την ύπαρξή της...

Τα τελώνια και οι δαίμονες έχουν κατεβεί ίσαμε τις κορφές των λόφων. Κατηφορίζουνε τις πλαγιές. Μπαίνουν στα φαράγγια. Φτάνουν στους βράχους προς τη θάλασσα, κρατώντας μια μαγκούρα και δέρνουν, δέρνουν...

Πάνω στις αφάνες μας, σκύβαμε ο ένας πάνω στον άλλο και προσπαθούσαμε ν' ακούσουμε αν αναπνέει... Ψιθυρίζαμε με σιγανή φωνή, που κατά βάθος δε θέλαμε να την ακούσει...

Αυτούς που υπόγραψαν, έναν-έναν τους μετάθεταν στο Λόχο Διοικήσεως. Άλλαζαν οι δρόμοι μας... Σε λίγο τους βλέπαμε βολεμένους... Ο Στρατής, χάθηκε... Ύστερα από καιρό τον είδα ορντινάντσα του Υποδιοικητή του Τάγματος. Τσογλάνι δηλαδή. Έπλενε στη θάλασσα τις φανέλες και τα βρακιά του λοχαγού, με σαπούνη θαλάσσης. Κι απόφευγε να μου μιλήσει. Έτρωγε τ' αποφάγια του και στρογγύλευε. Έφτιαχνε προγούλια, βιζιά, πισινούς... άπλωνε η μύτη του. Κι όπως ήταν ένας μπόγος τεράστιος κι ήταν αδύνατο να καθήσει σταυροπόδι καταγής, στις μεγάλες συγκεντρώσεις του Τάγματος, που γίνονταν κάθε απόγεμα, έπιανε τον τοίχο, άπλωνε και πάνω κι ανασηκώνονταν κάθε φορά που 'ταν να χειροκροτήσει. Και χειροκροτούσε επιδεικτικά, κάνοντας μπούγιο, κάθε φορά που τέλειωναν οι ομιλητές. "Μ' αυτήν εδώ την ομιλία μου, βάζω και γω το λιθαράκι μου στο Εθνικό οικοδόμημα. Κάτω ο ξενοκίνητος Κομμουνισμός. Κάτω οι προδότες... Κάτω οι Βούλγαροι..."

Χειροκροτούσε ακόμα κι αυτούς που διάβαζαν γράμματα στους χωριανούς τους "Απ' το Τρίτο Ελληνικό Πανεπιστήμιο που τους άνοιξε τώρα τα μάτια, είδαν την προδοσία, κι είναι έτοιμοι να πάρουν όπλα, να εκδικηθούν αυτούς που τους παράσυραν στην προδοσία της πατρίδας, κατά τα μαύρα χρόνια της Κατοχής!..."

Χειροκροτούσε και τους άλλους, τους αυτοσχέδιους "ποιητές"... που μέσ' στην εθnikοφρονική τους έξαρση, εμπνέονταν στίχους "Ω! Σέρραι μου τα κάλλη σου, δεν έχει άλλη χώρα... Που διώξατε τον Κομμουνισμό απ' τη Μακεδονία... Βαράτε παιδιά..."

Κι έτρεχε απ' τους πρώτους, όταν ήταν να σηκώσουνε στα χέρια, κάποιον απ' αυτές τις Φρειδερίκες και τους άλλους Σαλιμπά-

γκους, που'ρχονταν στο Μακρονήσι, για να μείνουν έκθαμποι, από "το Θαύμα" που συντελείται κει. Και να δηλώνουν, πως πρόκειται για "Νέο Παρθενώνα". Για "Τρίτο Ελληνικό Πανεπιστήμιο", ευχόμενοι "Να γίνει μια Μακρόνησος ολόκληρη η Ελλάδα"... Όλοι αυτοί οι ανάξιοι κι οι απατεώνες, που όταν το παλούκι έμπαινε στους ξένους πισινούς, φώναζαν: Αυτό είναι Δημοκρατία... Ενώ, όταν μπήκε στο δικό τους, τότε, δήθεν κατάλαβαν, τι εστί βερύκοκο κι έγιναν αντιστασιακοί... Πάλεψαν για τη Δημοκρατία στα χρόνια των συνταγματαρχών.

Αλλά για ποια Δημοκρατία συζητάμε τώρα, για τη Δημοκρατία, που τ' ανθρώπινα δικαιώματα είναι τοποθετημένα στο δικό τους πισινό; Όχι δα!

Τραγούδαγε ο Στρατής. Η βροντερή του φωνή ξεχώριζε από μακριά, πότε στου "Δαβάκη τ' άξια παλικάρια" και πότε "Σε πικράναμε πατρίδα, πίστεψέ το άθελά μας".

Κι όλα εκεί πέρα ήταν τραλαλά για το Στρατή. Και δεν έβλεπε. Και δεν άκουγε. Και δεν υποψιαζόταν.

Αλλά μ' αυτόν τον στρουθοκαμηλισμό του και το παχύδερμο ο Στρατής, κάπου σταμάτησε... Δεν έφτασε στο τελευταίο σκαλοπάτι... Οι άλλοι πήγανε ακόμα παρακάτω...

Γιατί εκεί πέρα, από μια άθλια κατάσταση... υπήρχε κι άλλη χειρότερη... Μια και "τελειωμός στου κακού τη σκάλα δεν υπάρχει".

Έτσι ήταν εκεί: Έδινες ένα εθελοντικά, σου ζητούσαν αμέσως τρία. Έδινες τρία, σου ζητούσαν δέκα. Έδινες δέκα, σε καλούσαν μέσα και σου παράδοναν ένα καλάμι... στο βάζανε κάτω απ' τη χλαίνη και σ' έπαιρναν μαζί τη νύχτα, για ξυλοδαρμό, κάνοντας ντου μέσ' στις σκηνές...

Ή για "Εφημερία" κάτω στις δύο σκηνές της παραλίας, στο Νταχάου.

Ο Στρατής, τα ξέφυγε όλ' αυτά... Αλλά ποιος μπορεί να ξέρει... Τι θα'κανε και που θα'φτανε αν...

Ξέφυγε ακόμα ο Στρατής και τις αγγαρείες. Λούφαζε μέσα στη σκηνή του λοχαγού, στον ίσκιο του και μας παρακολουθούσε όλους εμάς ν' ανεβοκατεβαίνουμε, κατακαλόκαιρο στο λιοπύρι... στη βροχή και στο καταχείμωνο... Ποιος ξέρει τι θα 'λεγε, όταν μ' έβλεπε, κι αν με γνώριζε ν' ανεβαίνω στο μονοπάτι που πάει στο νταμάρι της κορφής του Λόφου, εφ' ενός ζυγού, σαράντα πέντε βαθμοί Κελσίου, μήνας Αύγουστος... Μποφόρ. Μηδέν.

Είμαι βέβαιος πως ο Στρατής δεν ακολούθησε το λοχαγό του,

στις 29 Φεβρουαρίου 1948, και δεν ήτανε στο Πρώτο Τάγμα, τότε που ο λοχαγός τους με τους Αλφαμίτες, έριξε πρώτος την πιστολιά πάνω στο ψαχνό κι άρχισε η σφαγή. Κι έπαιρναν έπειτα σβάρνα τις σκηνές και πυροβόλαγαν μέσα... Κι έπειτα έριχναν, έριχναν παντού, στα βράχια κοντά στη θάλασσα, στο φαράγγι μέσα. Χτύπαγαν με τα κοντάκια. Έσπαζαν χέρια, πόδια... Πολτοποιούσαν κεφάλια... Ψάχνοντας να βρουνε αυτούς που΄τανε παλιότερα στο δικό μας Τάγμα κι έφυγαν από κει, χωρίς να υπογράψουν δήλωση...

Δεν πήγε ο Στρατής στο Πρώτο Τάγμα γιατί ήξερε τι πρόκειται να γίνει, κι ήθελε να τ΄ αποφύγει; Ή ο Στρατής βαρέθηκε την πορεία κι έτσι απόφυγε να ΄ναι κι αυτός ανάμεσα στους Δήμιους; Ποιος ξέρει; Κάτω από τέτοιες συγκυρίες πόσοι άνθρωποι έκρυψαν την παλιανθρωπιά τους, αλλά και πόσοι έγιναν ήρωες!!!

... Όταν μαλάκωσαν κάποια στιγμή τα πράματα, μ΄ άλλον Επικεφαλής, κατέβαινε πότε-πότε ο Στρατής από το Λόφο, και μας έριχνε μια κουβέντα, για να μας γραδάρει, πως τον έχουμε, τι σκεφτόμαστε γι΄ αυτόν...

Λίγο πιο ύστερα του προτείναμε να βοηθήσει στην Οργάνωση Άμυνας που΄χαμε στήσει, κλέβοντας γράμματα σκαπανέων, προτού τα στείλουν έξω... δηλώσεις, που πήγαιναν για δημοσίευση στις εφημερίδες, σημειώματα κι άλλα καρφώματα από φακέλλους, για να βλέπουμε ποιοι είναι χαφιέδες, ενισχύοντας έτσι ψυχικά κάποιους που κατάρρεαν... Και του ζητήσαμε, καθώς δεν τον υποψιάζονταν κανένας, να ξαναβάλει στη θέση του το γράμμα του Πρωτοπαλαιστή της Ελλάδας που΄χαμε μεις βουτήξει την προηγούμενη και δεν ξέρω για ποιο λόγο το ξαναζήτηγε ο Διοικητής κι έτρωγαν τα σίδερα οι σφογγοκωλάριοί του να το βρουν.

Ο Στρατής όμως πάνιασε κι άρχισε να τρέμει σαν το φύλλο... Και ξαναχάθηκε για καιρό πάνω στο Λόφο, αλλά δεν κατάδωσε... Ίσως γιατί ήξερε ότι θα το μαθαίναμε...

“- Δε βαριέσαι! Δικός μας κι ο Στρατής”... άνοιξε την ταβέρνα στην Αθήνα, με χίλια βάσανα όταν απολυθήκαμε από το στρατό, έβαλε μέσα κάποιους που τραγουδάγανε τραγούδια της Αντίστασης. Παρασυρθήκαμε και μεις... Πήγαμε, ξαναπήγαμε... Μας έγινε συνήθεια... ο ίδιος, η ταβέρνα του, οι γνωστές παρέες... Τόσοι Στρατήδες κυκλοφορούν στην πιάτσα... ο Στρατής μας μάρανε;...

II. Η Χλαίνη

Μας είπαν πως ήταν εκεί, το Στρατολογικό Γραφείο του Τάγματος, και μας πήγανε συντεταγμένους για να δώσουμε “στοιχεία”. Ωστόσο μας ρωτάγανε περίεργα πράγματα.

Τα στοιχεία μας τα είχανε σε μεγάλους φακέλλους. Φωνάζανε ονόματα. Μπαίναμε μέσα. Ένας φαντάρος που ήταν μπροστά μπροστά, βεβαίωνε την ταυτότητά μας και μας παράδινε στους παραπέρα. Εκείνοι φαίνεται πως ήτανε το στένωμα του μπουκαλιού. Σ’ αυτούς σκάλωνε η σειρά, και δεν προχωρούσαμε...

Από μένα δε ζήτησαν και πολλά πράγματα. Δυό-τρεις ερωτήσεις.

Υπογράμμισαν τόνομά μου με το μολύβι, στο μακρύ κατάλογο πούχαν μπροστά τους. Ψιθύρισαν κάτι “αινιγματικά”. Ο τελευταίος μάλιστα με κοίταξε από την κορφή ως τα νύχια, σαν να μούπαιρνε μέτρο για φόρμα. Και με διώξανε, σαν νάμουνα σκουπίδι.

Μέσα όσο ήμουν δεν είχα τόση ένταση. Έξω σαν βγήκα κι άρχισαν οι διάφοροι να με ρωτάνε, τι είπε ο πρώτος από τους εξεταστές, τί είπε ο δεύτερος και τι ο τρίτος (ενώ εγώ άκουγα από μια σκηνή που ήταν πιο κάτω, κοντά στη θάλασσα, στριγγλές φωνές, φωνές απελπισίας, σπαραχτικές, ουρλιάγματα βραχνιασμένα...) άρχισε το μυαλό μου να κουλουριάζεται, να βουρλίζεται και να βολοδέρνει.

Θυμόμουν τον πρώτο που με κοίταζε αιμοβόρικα, και δεν άκουγε αυτά που ασθμαίνοντας έλεγα. Προσπαθούσα να φέρω στο μυαλό μου τον δεύτερο, αλλά ήταν σχεδόν αδύνατο να τον σκιτσάρω μέσα μου. Πέρασε από κει σαν σκιά και δεν άφησε κανένα ίχνος. Κι όμως, καθώς μου είπαν, αυτός ήταν το “μεγάλο γαλόκι” κι απ’ αυτόν εξαρτιόταν η περαιτέρω κατάστασή μου στο τάγμα. Τον τρίτο, τον θυμάμαι βέβαια πολύ καλά, γιατί ήταν αυτός που υπογράμμισε τόνομά μου στις καταστάσεις του, με φανερή κακία και πείσμα.

Έδειχναν από τη στάση τους ότι και οι τρεις με περνούσαν από το ίδιο κατάστιχο. Και με κατάτασσαν στους αμετανόητους. Στα αγύριστα μυαλά. Κι αυτό ήταν δεδομένο. Στο κάτω-κάτω δε μου κό-

στιζε και πολύ αυτό. Εγώ ήξερα ποιος είμαι και τι θέλω.

Όμως σε λίγες μέρες έδειξε ότι απ' αυτούς τους αμετανόητους γίνονταν το καθημερινό κοσκίνισμα. Κάποιοι από μας εξαφανίζονταν για καιρό. Κάποιοι εμφανίζονταν σε κακό χάλι, με μαυρισμένα μάτια, και στραβό στόμα. Κάποιοι έφταναν στις συγκεντρώσεις του Τάγματος κουτσαίνοντας. Απόφευγαν να μας κοιτάζουν και παρακολουθούσαν σκυμμένοι κι ανιγματικοί.

Δεν είχα λόγους να φοβάμαι. Πίστευα πως μαυτά που με ειλικρίνεια κατάθεσα στην Επιτροπή είχα πείσει. Ωστόσο, “η υπογράμμιση” στόνομά μου, που έρχονταν και ξανάρχονταν υποσυνειδησιακά κάθε τόσο, κι απρόκλητα, στη μνήμη μου, μέβαζε σε σκέψεις.

Μάφιναν τελευταίο, υπολόγιζα, για το οριστικό ξεκαθάρισμα. Η ίσως ν' αποφασίσουν σε ιδιαίτερη σύσκεψη, να με διώξουν χωρίς άλλο, απ' αυτή την κόλαση.

Η υπογράμμιση πάντως, ήταν μια διάκριση. Μια διάκριση όμως μυστηριώδης.

Οι κάπως παλιότεροι στο νησί συνάδελφοι, όταν έκανα λόγο για υπογράμμιση, άλλοι τη θεωρούσαν χωρίς καμιά σημασία, κι άλλοι έκαναν γκριμάτσα ανησυχίας.

“Καλού - κακού”, να φυλάγεσαι, ψιθύριζαν. Κι αυτο μου άναβαν τα λαμπάκια.

Μόνον ο παλιός σκαπανέας Τζιοβάνη, που γνωριζόμαστε απέξω, όταν συναντηθήκαμε και του τόπα.

- Με συγχωρείς, μου λέει, που θα σου το πω, αλλά μια και με ρωτάς είμαι υποχρεωμένος να πω αυτό που σκέπτομαι. Η υπογράμμιση μυρίζει καταδίκη. Την καταδίκη σου.

Νόμιζα κείνη τη στιγμή πως διάβαζα Κάφκα. Αυτό όμως με γονάτιζε. Δεν ήθελα να το πιστέψω. Καλλιεργούσα μέσα μου ακόμα ελπίδες.

Όσοι τάβλεπαν μαύρα, φάνταζαν μέσα μου καταστροφολόγοι και μεκνεύριζαν. Απόγευγα να τους δίνω ευκαιρίες να χύσουν το φαρμάκι τους. Προσποιούμουνά με πείσμα τον υπερβολικά αισιόδοξο και με κάθε ευκαιρία τόνιζα, πως δεν θάναι και τόσο δύσκολο να περιμένουμε για να περάσει ο καιρός.

Άρχισαν πολλοί να με αποφεύγουν. Κι άλλοι να μου μπαίνουνε για τα καλά.

Όταν δεν σε χωνεύουνε οι διπλανοί, όλο και βρίσκουν τρόπους να σε στενοχωρούν. Πολλοί με γλωσσοτρώνανε για την καινούρια